



HEEM-  
NIEUWS

Heemkundekring Bergeijk

Extra Editie

de Keersopper

70 jaar  
Bevrijding  
Bergeijk

nr 34

*In dit nummer:*

## **1. Op weg naar Market Garden**

- 1.1 Opmars met oponthoud te Hechtel. P 2  
1.2 Partizanen Acties p 3  
1.3 Market Garden p 4

## **2. De 11<sup>e</sup> september 1944**

- 2.1 Jef Theuws en de eerste ontmoeting met onze bevrijders. P 5  
2.2 De eerste burgerslachtoffers p 10

## **3. De week voor de bevrijding**

- 3.1 Familie Wijnen, grensbewoners p 11  
3.2 Fam. Van de Heijden aan de Neerpelsterdijk p 12

## **4. De 17<sup>e</sup> september**

- 4.1 Start Operatie Market Garden p 13  
4.2 Bergeijk bevrijd p 15  
4.3 Luyksgestel p 19  
4.4 Westerhoven p 20  
4.5 Riethoven p 21

## **5. Bergeijk, Poort der Bevrijding** p 22

## **6. Bevrijding**, gedicht van G.W.F.W.J.L.E. van Och p 24

*Heemkundekring Bergeijk*

Secretariaat:

Hoek 25A, 5571 GJ Bergeijk

Tel. 0497-57 17 19

E-mail: [info@heemkundekringbergeijk.nl](mailto:info@heemkundekringbergeijk.nl)

[www.heemkundekringbergeijk.nl](http://www.heemkundekringbergeijk.nl)

Rabobank Bergeijk IBAN NL95RABO0101373627

# DE KEERSOPPER

NR 34 17 september 2014

HEEMKUNDEKRING BERGEIJK



# 1 Op weg naar Market Garden



*Gevangen Fallschirmjäger worden door de Welsh Guards afgevoerd.*

## 1.1 Opmars met opont-houd te Hechtel.

Na de succesvolle landing in Normandië waren de geallieerden in augustus 1944 snel door Noord-Frankrijk en België getrokken; tot aan Hechtel. De Strijd om Hechtel vond van 6 tot 12 september plaats tussen Duitse elitetroepen (Fallschirmjäger) en geallieerden (Welsh Guards). Het ging om een eerste vorm van georganiseerde Duitse tegenstand na de doorbraak in Normandië. Tijdens de hevige gevechten, werd het centrum van Hechtel volledig vernietigd.

verwoest. Er vielen enkele honderden slachtoffers, onder hen ook veel burgers.<sup>1</sup>

Tijdens die strijd waren geallieerde Irish Guards op 10 september in een omsingelende beweging via Eksel en Overpelt er in geslaagd brug nummer 9 in Lommel in handen te krijgen. Brug nr 9 over het Kempens kanaal (een Schelde-Maas verbinding) werd door de Guards o.l.v. J.O.E. Vandeleur veroverd en wordt sindsdien Joe's Bridge genoemd. Deze brug zou een week later als springplank voor Operatie Market Garden gebruikt worden.



*Irish Guards nabij Brug 9.*

Maar ondertussen moesten de Irish

<sup>1</sup> Wikipedia

Guards de brug bij Lommel bezet houden, wachtende op aansluiting van de troepen die bij Hechtel opgehouden waren. Ook wachten op materiaal, goederen, voedsel en brandstoffen. Voor de geallieerden waren de leveringen niet bij te houden met de snelle opmars. Geallieerde tanks werden gedwongen om te stoppen als gevolg van brandstof tekorten. Ook na de verovering van Antwerpen, op 4 september, bleef de aanvoer problematisch omdat de Westerschelde nog veroverd moest worden. Wel leidde die verovering van Antwerpen tot een grote vlucht van Duitsers naar Nederland; 'Dolle Dinsdag' noemden ze de 5<sup>e</sup> september. Zou de oorlog al voorbij zijn ? Helaas niet, al vluchtten velen en namen ze van alles mee, zoals het volgende verhaal vertelt.

## 1.2 Partizanen Acties<sup>2</sup>

Op 9 september bleek dat de bezetter niet lang meer in Eindhoven dacht te blijven: men begon aan de massale en ontmanteling van de Philips-fabrieken. Radio-buizenmachines, draibanken, motoren, chemicaliën, alles moest naar Duitsland worden afgevoerd. Zo werden wagons van goederentreinen volgeladen. Op 13 september vertrokken 30 wagons, op 14 september 38, met niet minder dan 452.000 kilogram aan geroofde goederen.

De Ondergrondse probeerde vanaf het begin te redden wat er te redden viel.. Commandant 'Frits' (Hoyneck van Papendrecht) van de PAN kreeg opdracht om de treintransporten zoveel mogelijk te saboteren. De eerste poging van de PAN mislukte omdat de handgranaten op de rails door een wacht werden ontdekt. Maar op de 12e slaagde de PAN, in samenwerking met betrouwbaar NS-personeel, erin, om de eerste zending van 32 wagons achterover te drukken. De trein werd gestald op het rangeerterrein bij het Gemeentelijk Slachthuis en PAN-ploegen betrokken er de wacht bij. De volgende dag werd bovendien de wissel bij de IJzeren Man gesaboteerd.

De Duitsers waren razend over de sabotage en over de verdwenen trein. Toen zij de wagons uiteindelijk, op 16 september, terugvonden, had de PAN de olielagers met zand en grind onklaar gemaakt, maar de Duitsers sleepten de trein toch terug naar het station, waar ze op 17 september klaar stond om naar Münster te vertrekken. De Ondergrondse had véél meer kunnen bereiken als ze de beschikking had gehad over meer wapens en springstof.



Partizanen Actie Nederland in Eindhoven- Willemsstraat

---

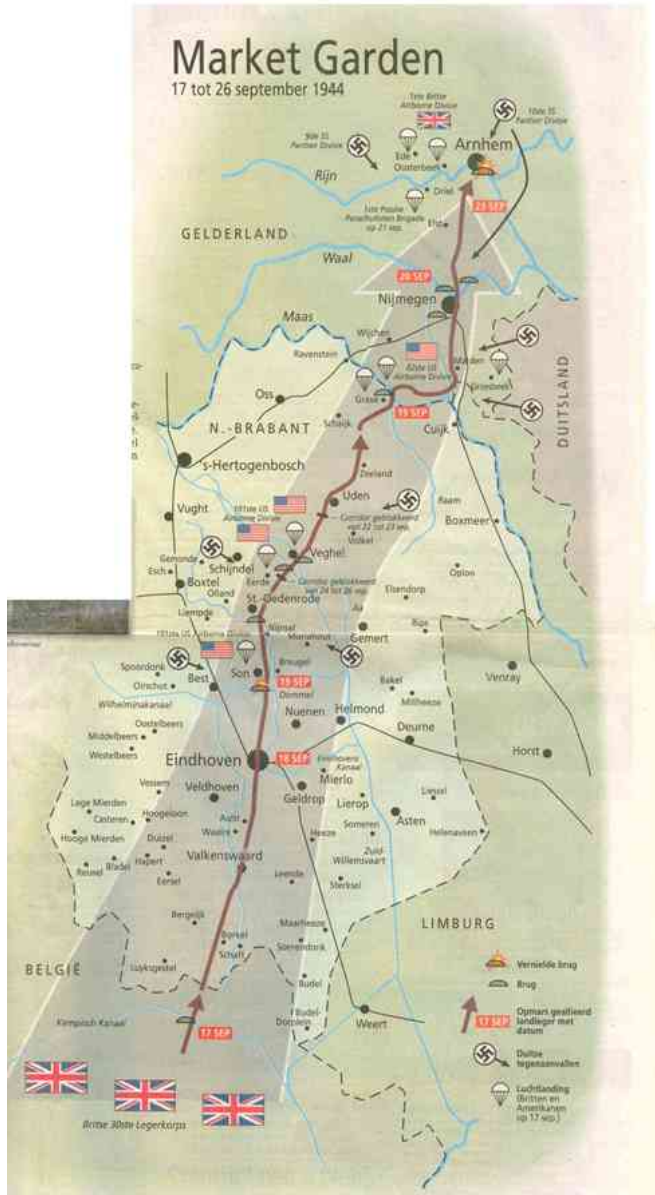
<sup>2</sup> *Bevrijding van Eindhoven, K.Margry*

### 1.3 Market Garden<sup>3</sup>

**Market Garden** voorzag in het veroveren van alle waterovergangen tussen de Belgische grens en Arnhem, waarbij de nadruk lag op vijf bruggen: de brug over het Wilhelmina-kanaal bij Son, de brug over de Zuid-Willemsvaart bij Veghel, de brug over de Maas bij Grave, de bruggen over de Waal bij Nijmegen en over de Rijn bij Arnhem. De Britse luitenant-general Browning sprak aan de vooravond van de actie zijn twijfels uit over de haalbaarheid van Market Garden en sprak de inmiddels legendarische woorden uit: "Ik denk wat we misschien een brug te ver gaan."

De actie, die op 17 september 1944 van start ging, bestond uit twee delen. In een deel, **Market**, moesten door middel van luchtlandingen de belangrijkste bruggen tussen Eindhoven en Arnhem veroverd worden. Deel twee, **Garden**, voorzag in het doorstoten van troepen via Eindhoven naar Arnhem.

In het geallieerde kamp bestonden nu twee opvattingen over het voortzetten van de strijd. De Amerikanen wilden Duitsland over een breed front aanvallen in



<sup>3</sup> *Remember September, R.Kerckhoff*

't Ruhr- en Saargebied. Maar de Engelse veldmaarschalk Montgomery ontwikkelde een plan om de belangrijkste bruggen tussen Eindhoven en Arnhem te veroveren, waarna de geallieerde troepen zouden doorstoten naar het noorden. Op 10 september gaf Eisenhower zijn goedkeuring aan Market Garden en precies een week later, op 17 september 1944, zou de operatie van start gaan.



*Ondertussen werden vluchtende en zich uit België terugtrekkende Duitsers opgevangen en tot nieuwe eenheden geformeerd, die plannen maakten de geallieerden tegen te houden. De oorlog was nog lang niet voorbij. Majoor Kerutt en zijn Fallschirmjäger zouden aan de grens nog voor een verrassing zorgen.*

## 2. De 11<sup>e</sup> september 1944

### 2.1 Jef Theuws en de eerste ontmoeting met onze bevrijders.

*Toos Theuws-Reijnen vertelde en gaf ons het volgende verhaal over haar man op 11 sept. 1944.*

Jef Theuws was ondergedoken bij de familie Wouters te Dalem. Op maandag elf september 1944 ging hij naar Bergeijk om zijn broer Jan te ontmoeten. Via de Pan, de Heestert, de Bokse Heide, Lage Berkt, Waterlaat en d'Ekker was hij om twaalf uur thuis.

'Waar is onze Jan?' 'De Engelsen zijn in de Brier en alles is er naar toe, onze Jan ook' 'Dan ga ik ook kijken'. 'Moete urst nie wa eten?' 'Nee, dat zal ik straks wel doen.'

Stan Sengers en Harrie van Gerwen gingen mee. Met zijn drieën via de Vlieterdijk en de Burg.Aartsiaan op de Barrier aan. Alles ging goed tot een paar honderd meters voorbij Sjang Martens. Plots een gierend geluid, granaten! In de Koolblik een luide knal en rook. Jef riep: 'Granaten'. Maar hij besepte niet dat hij alleen verder fietste. Later hoorde hij dat Stan en Harrie in de sloot gedoken waren. Alleen reed hij verder, niet bang zijnde. Dat zou nog veranderen die dag.

Aan het grenskantoor [1]<sup>4</sup> stopte hij; zich van geen gevaar bewust. Van de overkant van de weg kwam een man naar hem toe, een Belg. Hij vroeg: 'Kende gij Engels?' 'Ja'. 'Ga de Engelsen eens zeggen, dat de Liskes vol Duitsers zit.'

Later zou blijken dat de man gelijk had. In deze prachtige dekking met sloten, aarden wal en struikgewas hadden de Duitsers zich genesteld. Jef waagde het om verder te fietsen,

---

<sup>4</sup> Zie de kaart met de nummering voor plaatsaanduiding.

wel ongerust. Voortdurend keek hij in de richting van de Liskes. Niets bijzonders! Het was stil, erg stil, alleen gerommel in de verte. Toen het beetje struikgewas langs de weg op-hield en het terrein van weiden en akkers open lag, werd Jef angstig. Als ze eens scho-ten? Hij besloot terug te rijden. Opgelucht kwam hij weer bij het grenskantoor: daar stonden twee bekenden, Jan Daris en Piet Lepelaars. Ze vroegen of Jef Engelsen gezien had. Nee dus.

Plotseling, om 14.10 uur kwamen vanaf de grens twee Daimlers, elk bemand met twee soldaten: verkenningswagens. Zij reden langzaam voorbij. Ter hoogte van het woonwa-genkamp stopten ze [2]<sup>4</sup>.

Jef Theuws vertelde "Snel op de fiets en er naar toe. Bij de wagens gekomen zat een van de soldaten bij een radio, of seintoestel om iets door te geven, stoppen en seinen. 'Mes-sages for you. We are pushing on the enemy.' De soldaat, die geseind had, wendde zich tot ons, 'Germans?' Omdat niemand anders Engels kende kreeg ik schoon de kans hem te antwoorden. Het eerste contact met de Engelsen! [3] De fiets tegen de wagen en ik vroeg hem naar een stafkaart. Zo kon ik hem duidelijk maken waar hij was, waar de Duit-sers lagen en de geschatte afstanden. Het was voor mij een groot plezier te kunnen hel-pen en ik dacht aan geen gevaar, wat zeer dichtbij in de bossen dreigde."

Toen kwam een hele groep mensen uit richting Valkenswaard. De verkennings-wagens stopten[4] en de groep verza-melde zich rond de verkenningswagens om alles 'eens goed te bekijken'. Pastoor Goyarts, die bij de groep was, vroeg om een foto te mogen maken en of de solda-ten voor de wagen wilden gaan staan. De seiner deed dit. Pastoor Goyarts haalde uit zijn mouwzak van zijn toog een klein fototoestel. Na een drie-, vier-tal foto's klonk het 'oké'. De groep uit Borkel reed verder richting grens.

Jef besloot de verkenningswagens te volgen en reed alleen richting Valkens-waard.

De Daimlers, ook de tweede met de soldaten Brook en Bateman, reden richting Dom-melbrug. Ze kwamen tot de Venbergse weg. Door zijn verreikijker bekeek de luitenant nu het doel van zijn tocht. Een stenen brug, en, belangrijker, nog intact. De Duitsers hadden de oeververbinding, die een vitale schakel was in de opmarsroute naar Eindhoven, dus niet opgeblazen. 'Zou hij wel sterk genoeg zijn om tanks te kunnen dragen', vroeg de turende luitenant zich af, en alsof de vijand zijn gedachten had gelezen verscheen vanuit Valkenswaard een knarsende Duits Mark IV-tank die zich als een reusachtige schild- pad bovenop de brug nestelde. De luitenant wist genoeg. Nu snel rechtsomkeer maken voor-dat zijn patrouille werd opgemerkt.







*Ontmoeting met de Engelse verkenners op maandag 11 september 1944. v.l.n.r.: Kees Heymans, Intven, G. Bots, Jef Theuws(Bergeijk), P. Huybregts, soldaat Bob Buckley, Luitenant R. Buchanan-Jardine, Jan Heyrnan, Jan Maas, Jan Rijkers, Piet Lepelaars(Bergeijk) en D. Kuijpers*

En dan kwamen ze bij het café van Van Steenberg (Rustoord, Het Witte Paard) [5]. Daar was het een drukte van belang. Het nieuws dat de Engelsen al in de Barrier waren was voor velen het sein om naar 't café aan de Luikerweg te gaan. Het feest was begonnen. De vlag werd uitgestoten, en vaderlandse liederen gezongen. Er werd getrakteerd en er was zo'n uitgelaten stemming alsof we al bevrijd waren. Na enige tijd groette Jef de Engelse soldaten, sprong op de fiets en begon de terugtocht. We laten Jef weer aan het woord: "Nergens anders aan denkend, dan dat ik de Engelsen gezien en gesproken had en 's avonds in Dalem weer een sterk verhaal kon ophangen, reed ik terug naar de grens en besepte helemaal niet dat het front voor mij lag en dat overall het gevaar dreigde. De bevrijding was er. Zonder moeilijkheden reed ik terug tot bijna aan het fietspad naar Bergeijk.

Toen gebeurde het!

Een honderd meter voor mij ontplofte een granaat midden op de weg. Hoe snel en hoe het gelukte weet ik niet meer maar ik dook met fiets en al in de sloot [6]. De hel brak los en de angst sloeg mij om het hart. Mitrailleurs ratelden en daartussen losse schoten uit geweren en het ontploffen van granaten. Het gevecht brak nu voorgoed los. Waarheen? Nergens heen! Diep weggedoken in de sloot in angst, in hoop, in vrees, wat er nu zou kunnen gebeuren. Een granaat sloeg in op een boerderij voor mij en na enkele ogenblikken stond alles in lichte laaie. De schrik had mij zozeer te pakken, dat ik na enige tijd pas

merkte dat er iemand voor mij in de sloot lag. Wij spraken niet met elkaar, maar luisterden naar het barre geweld rondom ons. Ik weet niet hoe lang het duurde maar het was een eeuwigheid. Dan werd het wat stiller.

Om iets van de situatie te kunnen opnemen, kwam ik zachtjes omhoog en ook mijn voorbuurman richtte zich wat op. Wij wisselden toen gedempt enkele woorden en zouden op de buik in de berm even over de weg kijken. Op dat moment was het zo goed als stil. Wij tuurden met lange halzen naar de grens. Midden op de weg, bij Jan Verhoeven [7] lagen fietsen op de weg; zo te zien haastig weggesmeten. Ik meende tegen de muren van het huis gestalten te zien bewegen. Verder niets! Wat opgelucht en het feit dat je niet alleen lag, heeft bij het terugkruipen ons parten gespeeld. Misschien zijn wij met het hoofd of de rug boven de rand van de sloot uitgekomen en moeten dus zichtbaar geweest zijn vanuit de bossen. Een gierend mitrailleurssalvo floot over onze hoofden en wij hoorden de inslag aan de overkant van de weg in berkenhout en struik gewas. Als een razende terug in de sloot. Toen had de angst mij eerst goed te pakken. Gesteld dat de Duitsers gezien hadden, dat ik op een verkenningswagen, met kaarten in de hand de Engelsen iets vertelde?

Als er een Duitser uit de bossen kwam, mij in de sloot zag liggen en herkende! Angst en vrees! Hoe moest ik hier vandaan? Ik wist niet hoever ik zou komen maar besloot door de sloot terug te kruipen richting Valkenswaard. Ik besloot mijn fiets mee te trekken en zonder veel kabaal begon de bijna onmogelijke terugtocht.

Ik kan nu met geen mogelijkheid meer zeggen, hoelang ik zo gekropen en gesleurd heb. Telkens even rusten; de situatie nog eens opnemen. Aan de grens niets bijzonders te zien. Dan trok ik mijn fiets uit de sloot. Links op het uiterste randje van de weg, soms in de berm, trapte ik als een bezetene naar café Van Steenbergen. Het zweet en stof beten in mijn ogen maar ik wist van geen ophouden meer. Doodmoe, de angst nog op mijn zwarte gezicht kwam ik bij het café aan. De verkenningswagens stonden er nog en het feest draaide op volle toeren. Ik ging naar de Engelse soldaat, die telkens seinde, en vertelde hem dat er aan de grens gevochten werd en wat ik had mee gemaakt. Aan heel mijn uiterlijk kon hij wel opmaken dat er iets gebeurd was. Hij greep zijn verrekijker en keek enige tijd richting grens. De weg lag stil en verlaten.

Toen vertelde hij mij dat er een treffen geweest was tussen Engelsen en Duitsers en.... dat er twee burgers waren doodgeschoten. Hij zei me dat de vlag moest worden binnengehaald, de muziek stil en of de mensen van de weg wilden blijven. Ik gaf die boodschap door. De Engelsen, gehelmd nu, doken diep in het voertuig. In volle vaart reden zij weg. Voor geen geld van de wereld ging ik hen nog achterna. Na nog wat napraten ben ik met een groep naar Bergeijk gefietst. Over onverharde wegen. De schrik had mij zo te pakken, dat ik midden in de groep ging rijden, in de mening dat dat veiliger was.

Ik kwam thuis tussen zes en half zeven. 'Jan was nog niet thuis en of ik hem gezien had?' 'Nee, nergens gezien.' Zeven uur, acht uur. Nog steeds niet thuis.. Negen uur. Als toch eens...! Eindelijk daar hoorden wij een fiets tegen de muur zetten. Hij was bij het schieten doorgereden naar de Kolonie waar een neef woonde en was daar blijven wachten. Er was geen mogelijkheid meer om langs het grenskantoor naar huis te rijden. Dan maar

binnen door de Elzen, Sengelsbroek; deels fietsend, deels lopend. Ik was danig opgelucht, maar wie waren die slachtoffers dan wel! Misschien de jongen die bij mij gelegen had! Iemand uit die fotogroep?”

### Naschrift

Het was najaar 1945. Jef werkte op de VVO (Voedselvoorziening in oorlogstijd) – landbouwherstel en kwam daarvoor ook bij de familie Rijkers. Een van de jongens zei: ‘Ik heb jou ooit meer gezien!’ En hij toonde Jef een foto. ‘Ben jij dat niet boven op die verkenningswagen?’ Het was inderdaad zo. Hij had met Jef in de Barrier in de sloot gelegen. Hij vertelde dat de Borkelsen door de Duitsers tegen de muur gezet waren, ook pastoor Goyarts. De Duitsers hadden zijn foto toestel niet gevonden. Bij het fouilleren stond hij met zijn armen gespreid en niemand dacht aan de mouwzoom van zijn toog!

Rijkers vertelde verder wat er met hen gebeurd was en wie er laf neergeschoten waren. Twee doden, een zwaar gewonde en een lichtgewonde, Rijkers, door de arm geschoten. Tot zover het verhaal van Jef, die het 17 september nog wel benauwd zal hebben gehad toen hij hoorde dat er bij het passeren van de grens een veldslag plaatsvond [10], zo dicht bij de plaats van zijn gesprek met de Britten.



## 2.2 De eerste burgerslachtoffers

Op 11 september 1944 was een groep inwoners van Borkel en Schaft op weg naar de Bergeijkse Barrière, omdat het gerucht ging dat de Geallieerden daar gearriveerd waren. Onderweg hadden zij een korte ontmoeting met de Britse bemanning van 2 Daimler wagens, die een verkenningstocht voor Market Garden uitvoerden. Verder naar de grens rijdend werden de mannen, ter hoogte van de Woeste Polder, verrast door Duitsers die hen beschoten. Zij vluchtten de bossen in, maar vier van hen werden door de Duitsers opgepakt en tegen de muur gezet van de boerderij van Dijkmans. Een Duitse officier gaf het bevel hen neer te schieten. Een van de soldaten pleitte voor hen en de officier liet hen toen gaan. Toen zij ± 50 meter hadden gelopen werd alsnog het vuur op hen geopend.

Hierbij werden Jan Maas en Chris Tegenbosch dodelijk getroffen; Chris Aarts werd zwaar en Toon Rijkers licht gewond. Chris Aarts en Toon konden ontsnappen.

+

In uwe gebeden worden aanbevolen de volgende oorlogslachtoffers versmacht door een Duitsche tank, op Maandag 11 September 1944.

FRANS EMMERS geboren te Lommel den 11 December 1888 en zijne zes kinderen geboren te Heuvelsche-Heide-Barrier

ELIZA geboren den 20 Januari 1923.  
MARIA geboren den 2 Juli 1925.  
PETRONELLA geboren den 8 Sept. 1927.  
ALDEGONDA geboren den 22 April 1936.  
MARCEL geboren den 12 Mei 1939.  
IDA geboren den 11 Januari 1942.

MARIA SCHEELEN geboren te Leopoldsburg 6 Mei 1914.  
JOSEPH SCHEELEN geb. te Leopoldsburg 21 Maart 1917 en zijne echtgenoot PETRONELLA EMMERS geboren te Heuvelsche-Heide-Barrier den 10 April 1922.

HENRI GERITS geboren te Heuvelsche-Heide-Barrier den 13 Februari 1920 en zijne echtgenoot THEODORICA CARPENTIER geboren te Eisden den 14 October 1922.

MARIA MANNAERTS geboren te Lommel den 29 Mei 1916 en door het doodelijk lood getroffen den 16 September 1944 echtgenoot van Franciscus VAN ENDERT.

ANNA PAUWELS geboren te Balen den 1 Februari 1920 en gevallen onder de moordende kogels den 16 September 1944 echtgenoot van Frans DIRICKX.

HENRICA VERHOEVEN geboren te Bergeyk den 12 Augustus 1912 en overleden in 't Sint Pieters gasthuis te Brussel, als gevolg van een ongelukkig schot door de vluchtende Duitschers afgevuurd den 18 September 1944 echtgenoot van Jacobus MARTENS.

GEBED : O zoete Jezus, Gij die deze slachtoffers reeds gezuiverd hebt van alle smetten in den smeltkroes der beproeving, neem ze allen op in uwen schoonen Hemel, waar geen oorlogsgeweld meer kan binnendringen.

R I P

De plechtige lijdendienst zal gezongen worden in de parochiale kapel van den H. Antonius Heuvelsche-Heide-Barrier op Maandag 30 October 1944 te 11 uur.

Drukkerij J. Verpoorten, Lommel.



*Boerderij Dijkmans*

Op 11 september 1944 vond ook de ramp plaats bij onze zuiderburen, toen van Lommel-Heide naar Lommel-Barrier gande, voor een aanval op brug 9, , een Duitse tank over een schuilkelder reed en daarbij

12 slachtoffers maakte.

## 3 De week voor de bevrijding (Tussen 11 en 17 september in Bergeijk.)

Op zondag 10 september 1944 veroverden de Irish Guards van de geallieerden brug 9 over het Kempens kanaal in Lommel Barrier en kwamen zo dicht bij de

Nederlandse grens. Op 11 september reed een verkenningseenheid van Second Household Cavalry de grens over via de Bergeijkse Barrière op en neer richting Valkenswaard en dat was het voorspel van de bevrijding van Nederland in 1944. Market Garden begon via Bergeijks grondgebied.

### **3.1 Familie Wijnen, grensbewoners<sup>5</sup>**

De Duitsers probeerden op allerlei manieren de brug weer te heroveren omdat deze voor hen van strategisch belang was. Via de Bredaseweg en allerlei sluipwegen in Bergeijk trokken op 10 september veel Duitsers richting deze brug in de Barrier. In de nacht van 10 op 11 september werd er hevig gevochten en probeerden de Duitsers met hun luchtafweer de geallieerde vliegtuigen te verjagen. De familie Wijnen, die aan het einde van de Bredaseweg, slechts een paar honderd meter van de grens woonden, moesten ervoor in de schuilkelder. De jongste van het gezin wilde naar het afweergeschut gaan kijken, maar na een oorverdovende knal kwam hij terug de schuilkelder ingedoken, waarbij hij de familie ontspanning bracht door daarbij verward in de gordijnen te blijven hangen.

Die dag kwamen een paar kennissen langs en vroegen of ze mee naar de Kolonie, gelegen tussen Joe's Bridge en de grens, gingen. Vader Wijnen verbood de kinderen om mee te gaan; maar goed ook want de kennissen kwamen na een paar uur heelhuids, maar erg ontdaan, terug, nadat ze door de Duitsers enige tijd waren vastgehouden en bedreigd. Op 12 september kwamen plotseling twee Engelse verkenningwagens in de buurt van de boerderij. De dochters van boer Wijnen namen de geallieerden mee naar binnen. Moeder Wijnen was echter ongerust en vroeg waar de Duitsers waren gebleven. "Oh, die zitten in Luyksgestel en daar en daar" antwoorden de geallieerden. Ze vertrokken nadat Zus Wijnen gezegd had dat ze "angry 'was. (Ze bedoelde 'bang' maar had, met haar schoolengels, 'boos' gezegd.) In de namiddag van die dag verschenen de Duitsers weer; met de revolver in de hand vroegen ze wijn en eten. En dat terwijl de jongens in de schuilkelder zaten en er in het kippenhok naar de daar verborgen radio werd geluisterd. De 13<sup>e</sup> september kwamen steeds meer Duitsers op de Bredaseweg. Een geluk was dat in het begin van de oorlog enkele bruggetjes op deze weg waren opgeblazen, zodat er geen zware tanks doorkonden. Jonge jongens onder de soldaten zeiden dat ze zouden aangeven wanneer er een aanval kwam. Even verderop liep een kanaaltje dat een verbinding vormde met de erachter gelegen vloeiveiden en het Kempens kanaal. Aan de ene kant zaten de Duitsers, aan de ander kant ervan de geallieerden. De nachten daarop is er flink gevochten met

---

<sup>5</sup> *Kempenland-info 19 aug 1994*

afweergeschut en ontploften veel mortieren en granaten in de buurt. De Duitsers trokken 's avonds richting Kolonie én brug en tegen de morgen kwamen ze terug. Op vrijdag 15 september, tegen de avond, moest de familie Wijnen van de Duitsers vertrekken. Ze gingen naar het dorp.

Op 17 september kwamen de geallieerden Bergeijk binnen en waren de gevechten aan de grens voorbij. De familie ging terug en vond bij de flink vernielde boerderij rondom overal eenmansputjes en verschillende doden in de buurt. Zowel geallieerden als Duitsers. Uit de schuur kwam nog een Duitser die het genoeg vond en zich overgaf. Van de slachtoffers bij de grensgevechten zijn er 23 bij de Hofkerk op 't Hof begraven en later elders herbegraven.

Ondanks de geschetste oorlogssituatie moest het werk zo goed en zo kwaad mogelijk doorgaan. “We gingen gewoon melken, althans de eerste dag. Want toen we terugkwamen, werd er plotseling hevig over en weer geschoten en dat ging als het ware over onze hoofden heen. Steeds doken we dan de sloot in en op het moment dat we de ontploffing hoorden, sprongen we op en renden weer een stuk verder. Zo zijn we thuisgekomen, en het was meteen de laatste keer dat we in het bos gemolken hebben. Het vee is trouwens op een gegeven moment uit de wei gebroken en richting Luyksgestel gevlucht. Wij sliepen steeds in de schuilkelder. Toen we moesten vertrekken ging onze Kees het paard halen dat nog in de wei liep. Het was heel angstig en toen het onze Kees zag, kwam het hard naar hem toe gerend.”

### 3.2 Harrie van der Heijden aan de Neerpelsterdijk<sup>6</sup>



Op het einde van de oorlog werden alle paarden en bijbehorende karren en wagens door de Duitsers gevorderd. Ze waren nodig om munitie aan te voeren vanuit Bergeijk naar het front in de bossen aan de Luikerweg. Zo werd ook bij Van der Heijden in de Maay een paard door de Duitsers meegenomen. Nadat het paard die dag zijn werk had gedaan werd het door de Duitsers gestald achter het café van Moeskops. Maar als zoveel paarden, kende ook dit paard de weg naar huis. Het wist zich die nacht los te trekken en kuierde op huis aan. Bij Van der

Heijden was men zeer verrast en blij en men besloot het paard voor de Duitsers te verstoppen achter de visvijvers. De volgende dag kwamen de Duitsers kijken of van der Heijden het paard had weggehaald. Onder bedreiging van pistolen moesten ze zeggen waar het paard was. Ze hielden hun mond, maar later bleek

<sup>6</sup> *Moeskoppendijk 50 jaar*

dat het paard achter de visvijvers verdwenen was. Waarschijnlijk hadden de Duitsers het toch nog gevonden. Na de oorlog vond de familie het paard terug in Borkel. Het bleek toen doof te zijn. Vermoedelijk had het aan het front gestaan.

Dat oorlogsfront daar aan de grens, dat was op 12 september gemaakt; toen werd Duits oorlogsmateriaal richting grens verplaatst. Generaal Student had Fallschirmjäger gerecruteerd en Majoor Kerutt opdracht gegeven zich met antitankgeschut in de bossen in te graven. Samen met o.a. SS-Panzergranadiers, een bataljon dat Panzerjäger (een antitankwapen) bezat, werden aan twee zijden van de weg de geallieerden opgewacht.



*Fallschirmjäger graven zich in.*

## 4. De 17<sup>e</sup> september

### 4.1 Start Operatie Market Garden

Het Britse 30<sup>E</sup> legercorps had de taak om, voor Garden, vanuit België Nederland binnen te trekken. Op 17 september 's middags om 14.45 uur reden hier de eerste Sherman tanks van de Irish Guards Nederland binnen op weg naar Arnhem. Dit nadat eerst een half uur lang een artilleriebombardement op de Duitse stellingen was uitgevoerd. Aanvankelijk leek de



*Brandende tanks  
aan de Luikerweg*



*Uitgebrande tanks*



*De colonne gaat verder de Luikerweg op.*

opmars zonder problemen te verlopen, maar dat duurde niet lang. Na ruim 1 km vielen zij in een hinderlaag van de Kampfgruppe Walther, waarvan wonder boven wonder veel militairen in hun schuttersputjes langs de weg het vernietigende bombardement van de geallieerde artillerie en de luchtaanvallen met raketten door de Typhoons hadden overleefd. Majoor Kerutt en zijn mannen van de tankval

lieten de eerste tanks voorbij rijden en schoten toen van achteren 3 tanks van het 3<sup>e</sup> eskadron en de eerste 6 tanks van het volgende 1<sup>ste</sup> eskadron in brand, waardoor de opmars tot stilstand kwam. Een bataljon Devonshire infanteristen en Typhoons werden ingezet om de Duitsers uit te schakelen en na felle gevechten van man tegen man trokken de Duitsers zich uiteindelijk terug. Gevolg: de tanks waren pas om half zes bij de brug over de Dommel ten zuiden van Valkenswaard, waar zij stopten om zich te hergroeperen. Vele slachtoffers van deze tankval (Ierse jongens) liggen begraven op het oorlogskerkhof op de Luikerweg.

Het werd al donker toen de eerste tanks in Valkenswaard de markt bereikten. Daar werd besloten om de opmars naar Eindhoven te stoppen en de nacht in Valkenswaard door te brengen. Het eerste oponthoud was een feit!



*De uitgebrande tank opzij geschoven; de bemanning tijdelijk begraven.*





Met de weg geblokkeerd gingen de tanks door de velden.  
Langs de Odilia hoeve die (linksachteraan op de rechtse foto) in brand staat.



*De Britten trekken over brug 9 van Lommel*



*Op naar Valkenswaard*

## **4.2 Bergeijk bevrijd**

De 17<sup>e</sup> september begon met bijzondere overvliegende vliegtuigen.  
In Geel waren het ``Skytrain/Dakota's C47`` met parachutisten aan boord.



De geallieerden vlogen zoveel mogelijk over bevrijde gebieden. Zo kwamen ook de zweefvliegtuigen voor Son vanuit het zuiden over Bergeijk 't Loo.



Op de foto zien we rechts Harrie van der Heijden. In 't midden 'de Mulder' An-toon Kuijken. Daarnaast staat de direc-teur van "'t Stoom" Jan Paulussen te wijzen naar de 'gliders' die op weg zijn naar Son.



Gelukkig werd Bergeijk-dorp het oorlogsgeweld op 17 september bespaard.

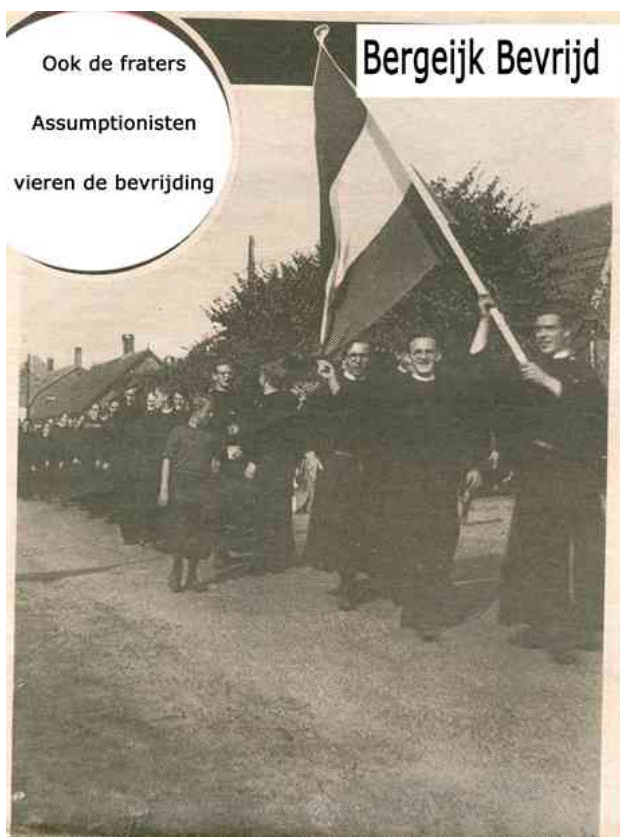


De bevrijders op Bergeijk 't Loo.

De bevrijders werden verwelkomd, zoals hier in de Broekstraat bij kleermakerij Rijnders vóór. Links Bernard Pas en Jan van Poppel; rechts Jan Theuws naast Anna Van der Bruggen.



## De bevrijding werd gevierd.



De paters plantten een bevrijdingsboom in hun Patersbos.



## Inkwartiering volgde voor Bergeijk.

1945. De Monacofabriek werd gevorderd als keuken en slaapgelegenheid voor de 250e tankdivisie van de geallieerden. Hier is zelfs Generaal Eisenhower op inspectie

geweest. Niemand wist hiervan, behalve Willem van de Grinten en zijn vrouw Johanna. Zij hadden dit geheim bericht gekregen van de majoor, die bij Willem ingekwartierd was.

## Bevrijd, maar toch,

Zephyrien van Aken vertelde<sup>7</sup>:

“In september 1944 werden we hier bevrijd van de Duitsers en bewoonden onze



*'Monaco', de in 1910 gebouwde sigarenfabriek*

<sup>7</sup> Keersopper 11

bevrijders, de Engelsen, tijdelijk de school tot eind oktober 1944.

Na de bezetting van de school konden de lessen weer worden hervat. Helaas slechts voor korte tijd want op 13 november 1944 was er in de vroege morgen een geweldige explosie daar, in het brandweershuisje.



Wat was er eigenlijk gebeurd?

Het brandweershuisje deed dienst als opslagplaats voor gevonden munitie van de oorlog, die onder andere ook verspreid lag in het buitengebied van Bergeijk tot aan de Belgische grens.

Bij deze zware explosie vonden 3 volwassenen en 2 kinderen de dood en 1 meisje raakte gewond.

De volwassenen waren: Piet Steyns, gemeentewerker,  
Johannes Koevoets, gemeentewerker,  
Adrianus van der Linden, Marechaussee.

De kinderen waren : Janus Spooren leerling R.K. Jongensschool,  
Leo Jansen, leerling R.K. Jongensschool.

Frieda Blijenburg raakte gewond aan haar hoofd.

Vroeg in de morgen, op deze 13<sup>e</sup> november, hadden Leo Jansen en ik als misdienaar bij Pater Edmundus, Assumptionist (J. Veerman uit Volendam) de mis ge-dien-d. Leo Jansen moest bij de bakker, schuin tegenover het brandweershuisje,

brood halen voor zijn moeder. Ik mocht niet met Leo over de Straat maar moest met tante Hanneke over de Kept mee naar huis.

Leo Jansen lag met het brood nog onder zijn arm dood voor de deur van het tegenover het brandweershuisje gelegen klooster van de Paters Assumptionisten.

Later hoorde ik thuis van het noodlottige ongeval.

Het Raadhuis en brandweershuisje werden onherstelbaar beschadigd.

Alles werd geruimd en het geheel is nooit herbouwd.”

### De Pielis werd oefenterrein

Het heidegebied Postelse Heide werd in 1945 militair oefenterrein voor schietoefeningen. Dit tot schade van de aanliggende bewoners van boerderijen, waarvan er zelfs een aantal bij anderen onderdak moesten zoeken. Al sinds 1947, toen het heidegebied ontgonnen werd, vinden de boeren granaten en hulzen in hun gebied De Pielis.

### 4.3 Luykgestel



*De aanleg van een noodbrug om het Kempens kanaal over te steken.*

Op 18 september, begon de eigenlijke bevrijding van het dorp. De die dag geslagen noodbrug over het Kempens kanaal was daarbij van groot belang. Deze uit drijvende pontons bestaande noodbrug lag zo'n 50 meter westelijk van de op 12 september 1944 stuk gebombardeerde brug in de Gestelsedijk. De eerste verkenners waren op die maandagmiddag al gesignaleerd in de nabijheid van de Kruiskapel. Tegen de avond volgden de stoottroepen. Patrouilles van zo'n twintig Britse militairen van het 1st Ox en Bucks Regiment kwamen eerst op handen en voeten via de kiezelsloot langs de Lommeïse dijk gekropen, waarna spoedig de eerste jeeps volgden. Ook via de

naastliggende weilanden volgden Britse militairen, onderweg zo nu en dan op hun dooie gemak schuttersputjes gravend. Aan deze schuttersputjes was de nationaliteit als het ware af te lezen. Zo

groeven Duitsers, ronde gaten om zich te verstoppen, de Britse militairen daarentegen langwerpige gaten.

Toen op een gegeven moment werd gezegd dat de Engelsen al in de bossen aan de grens bij Luyksgestel zouden zitten, ging Verhoeven daar met een groepje op af. “We troffen daar inderdaad de Engelsen aan. Achteraf was het natuurlijk vreselijk onverstandig, maar je had in je jeugdige onbezonnenheid geen oog voor de risico’s die je liep. En spannend was het wel.

We waren amper terug of de Engelsen kwamen het dorp in. Dat ging zonder tegenstand, want de Duitsers hadden zich intussen alweer teruggetrokken. Dat is in feite het verhaal van de bevrijding van Luyksgestel. Er is hier dus niet gevochten.”

#### 4.4 Westerhoven



*Bij een achtergelaten Duitse tank aan de Borkesed dijk.*



*Tommies, wandelend in de Dorpsstraat*

## 4.5 Riethoven

### De Riethovense kapellekes

Hoe die kapellekes er gekomen zijn. Bouw-Pastoor Verhoeven vertelt:

“Mijn Parochie bestaat uit een kleine kern rondom de kerk en verder uit vier buurtschappen. Toen de oorlog begon zei ik tegen mijn parochianen: We gaan nu en dan een extra plechtig lof doen ter ere van Maria om gedurende de oorlog vrij te blijven van rampspoeden. Van toen af stond het bij mij vast dat ik vier kapelletjes zou bouwen voor de vier buurtschappen. Het plechtig lof en de Mis op Woensdag voor Maria trok de gehele oorlog door veel parochianen. Toen de oorlog voorbij was mochten wij vaststellen, dat geen enkel leven door oorlogshandelingen verloren was gegaan. Geen enkele gewonde, niemand naar Duitsland, niemand in de arbeidslid; kortom er was niets gebeurd in onze gehele parochie.

'Op den dag der bevrijding werden de klokken geluid en kregen alle kinderen de gelegenheid om even met de klokketouwen te trekken en zelfs moeders met kinderen op den arm kwamen om even mede te luiden. Onze klokken konden nog geluid worden. De rovers hadden elders vele klokken geroofd, om ze te laten versmelten voor oorlogstuig. Onze grote klokken bleven ons behouden, omdat ze waren van vóór 1500. [ ... ] Op dien bevrijdingsdag had er een plechtig Lof met Te Deum plaats om God voor de bevrijding te bedanken. Onder dat lof sprak de pastoor zijn parochianen toe en vertelde hun, dat de pastoor in 't begin van den oorlog het plan had gemaakt om beeldjes van Maria te plaatsen in de parochie uit dankbaarheid.

De kapellekes staan op 't Eind, in Walik; aan de Broekhovenseweg en op de Voort.

Elke buurtschap heeft nu zijn eigen kapelletje en niemand hoeft wijd te lopen. Ze worden mooi onderhouden en daar ben ik erg blij om. Als de kinderen deze kapelletjes voorbij gaan zeggen zij, en ook veel groten: Maria Wees Gegroet. Dat leer ik de kleine kinderen al. Ge moet daarmee al vroeg beginnen. Maria heeft Riethoven bewaard voor de ellende van den oorlog. Moge Riethoven dankbaar blijven.”



## 5. Bergeijk, Poort der bevrijding

In 1994 werd, bij het herdenken van de bevrijding, het monument 'Poort der Bevrijding' geplaatst en onthuld aan de Luikerweg, nabij de Belgische grens.



*September 1994: Sir Rupert Buchanan-Jardine., destijds commandant van de verkenninggroep op 11 september 1944, schudt de hand van de eerste Nederlander die hij sprak, Jef Theuws .*

*Links Burgemeester van Poppel*



In 2011 werd, ter nagedachtenis aan de bevrijding van WOII, de route die de geallieerden liepen (zie route Market Garden op de kaart) als een Liberation Route ontwikkeld. Belangrijke locaties worden hierbij gemarkeerd door een luisterkei. Bij deze luisterkei kan men hoorspelen beluisteren over de vreugde en het verdriet aan het einde van de Tweede Wereldoorlog. Liberation Route brengt zo de geschiedenis van Brabant in 1944-1945 "Operation Market Garden" tot leven. De route maakt deel uit van een internationale bevrijdingsroute van Normandië tot Berlijn.<sup>8</sup>



Zo ligt bij Poort der Bevrijding **Luisterkei 101**, met daarop het verhaal van René Maas over zijn op 11 september 1944 daar gedode vader Jan Maas. Zo werd op de Monumentendag 2011 in België luisterkei 100 geplaatst bij "Joe's Bridge"; brug 9 over het kanaal bij Lommel-Barrier.

<sup>8</sup> Keersopper 21

## 6. Bevrijding

In Bergeaik 21 September op 't Eind  
wir geborre 'n keind.  
Ne noakommer was geborre,  
en 't was ne jonge geworre.

Mer wa was nou 't geval,  
bè ons thous lagen soldoaten overal.  
Op de zolder en in 't café,  
iedereen die lèfde mee.  
Geallieerde soldoaten van overzee,  
vierden het fistje mee.

Ne noam vur 't menneke moes er  
komme,  
dè was nog moeilijk gedomme.  
Allemaol 'n goei pint 't was fist,  
en vur de familie nog 't mist.  
Wa vur noame zalle we hum gève,  
want hij moet er mi doen, hil z'n leve.

**George** noar papá ,  
en **Wilhelmina** nur mamá .  
Dus nur den engelse koning,  
en nur de koningin als beloning.  
Ok nur **Franklin** Roosevelt,  
**Winston** Churchill ok ne held.  
**Joseph** Stalin dictator communisten,

over die naam valt te twisten.  
D'n Belze Koning **Leopold**  
wier der ok nog bè gehoald.  
**Emile** was ok 'n boas van de  
soldoaten,  
dus die mag ok meeprouten.

Zeuveu vurnoamen wan nen hoop,  
mer ik loop er nie mee te koop.  
Ze vroage altè hoe kom dur oan,  
mer ik heb er niks aon gedoan.  
Nou heb ik ze immel toch,  
70 joar al George van Och.  
Vural rond 21 September,  
dan kumt 't jawel "remember".  
Vur veul mense 'n skon anekdote,  
al die noame van die hotemetote.  
Al die joare meegedroage,  
en er is wa over gevroage.

Die vurgangers, grote mannen en  
soldoaten,  
hebben veul zweet en lèvens geloate.  
Hopeluk overal wereldwèd,  
bevrijding de kommende tèt.

***George Wilhelmina Franklin Winston  
Joseph Leopold Emile van Och.***

*Samenstellers van deze Keersopper:*

Hans Verdonk  
Albert Klomp  
Frits van der Heijden en  
Wim van Dooremolen



*Oorlogskerkhof Valkenswaard, waar  
220 Britse soldaten begraven liggen.*

Als herinnering aan de Oorlog staat er op het kerkhof van de oude Hofkerk te Bergeijk een oorlogsmonument waar jaarlijks dodenherdenking plaats vindt.



ISSN: 2213-820X